

Avdelningen för socialtjänst på systemnivå
Lina Hedlund
lina.hedlund@socialstyrelsen.se

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
cc: ann.fryksdahl@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens remissvar på: Nya grindvaktsfunktioner i LOV – förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer i valfrihetssystem (Konkurrensverket 2025:8)

Ert diarienummer Fi2025/02401.

Socialstyrelsen tillstyrker Konkurrensverkets förslag. Socialstyrelsen vill samtidigt framföra vissa synpunkter. Myndighetens kommentarer redovisas nedan, strukturerade i enlighet med de kapitelindelningar som används i Konkurrensverkets rapport.

6.3 Ytterligare uteslutningsgrunder ska införas och fler ska kontrolleras

Konkurrensverkets föreslår:

6.3.5 Ytterligare stödregler ska införas avseende utredningen av uteslutningsgrunderna

- *Den upphandlande myndigheten får låta bli att följa en skyldighet att utesluta en leverantör, om det är motiverat av tvingande hänsyn till allmänintresset.*

Socialstyrelsens synpunkter:

Socialstyrelsen invänder inte mot de förslag Konkurrensverket lämnar men saknar en mer utförlig diskussion om möjliga risker och konsekvenser om det blir möjligt att avstå från att utesluta en sökande vid tvingande hänsyn till allmänintresset. Socialstyrelsen ser bland annat en risk för ökad otillåten påverkan samt att oseriösa eller kriminella aktörer riktar in sig på valfrihetssystem där ett starkt beroende till leverantörer föreligger.

Socialstyrelsen ser att det å ena sidan är viktigt, bland annat utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv, att det finns tillräckligt många leverantörer för att tillgodose de behov som finns. Å andra sidan finns en risk för exempelvis otillåten påverkan från oseriösa eller kriminella aktörer. Oseriösa eller kriminella aktörer kan tänkas försöka påverka den upphandlande myndigheten att avstå från att utesluta leverantörer genom denna möjlighet. Det är därför av stor vikt att det finns tillräckligt med stöd i arbetet mot exempelvis otillåten påverkan.

I Konkurrensverkets rapport nämns att en motsvarande reglering finns i 13 kap. 6 § LOU samt att det av förarbetena till den bestämmelsen framgår att termen

tvingande hänsyn till allmänintresset hänvisar till exceptionella fall. Som exempel nämnas situationer där det snabbt behövs vaccin eller nödutrustning, som enbart är möjligt att köpa in från en leverantör för vilken en obligatorisk uteslutningsgrund föreligger. Oseriösa och kriminella aktörer är ofta snabbbrörliga och kan därmed tänkas rikta in sig på att etablera sig i valfrihetssystem där upphandlande myndigheter har svårt att tillgodose behoven själva och det finns ett stort beroende till en eller ett fåtal leverantörer.

Socialstyrelsen ser att det är av stor vikt att vid tillämningen av detta säkerställa tillgången till, kvaliteten på och patientsäkerheten i vård och omsorgen.

6.5 Upphandlande myndigheters kontroll och uppföljning bör stärkas

Konkurrensverket föreslår

6.5.1 Krav på riktlinjer och dokumentation av kontrollåtgärder

- *Den upphandlande myndigheten ska besluta om riktlinjer för kontroll och uppföljning av valfrihetssystem enligt denna lag.*

6.5.2 En skyldighet att genomföra en fördjupad granskning

- *Om den upphandlande myndigheten har skäl att misstänka att en sökande inte uppfyller förutsättningarna för godkännande ska myndigheten genomföra en fördjupad granskning. Den fördjupade granskningen ska dokumenteras.*

Socialstyrelsens synpunkter:

Socialstyrelsen tillstyrker Konkurrensverkets förslag avseende krav på riktlinjer och dokumentation av kontrollåtgärder samt en skyldighet att genomföra en fördjupad granskning. Socialstyrelsen ser dock att kommuner och regioner har begränsade möjligheter att följa upp vissa verksamheter idag, vilket kan innebära att Konkurrensverkets förslag inte leder till en egentligt stärkt kontroll och uppföljning, detta trots att villkor för kontroll och uppföljning anges i förfrågningsunder och i avtal (se förslag i 6.4 *Det ska införas ytterligare bestämmelser och förfrågningsunderlagets innehåll*).

Utan tillgång till relevant och aktuell information riskerar förslagen att bli verkningslösa. Möjligheten att följa upp påverkas av det omfattande regelverk som finns kring sekretess och tystnadsplikt inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Trots att kontrollmöjligheterna har stärkts i och med den nya socialtjänstlagen (15 kap. 9§) och att det pågår flera initiativ avseende informationsdelning och sekretess¹ ser vi att det kan finnas behov av ytterligare åtgärder för att stärka förutsättningar om tillgången till information. Till exempel är regionernas möjlighet att ta del av uppgifter i journaler en förutsättning för att

---

¹ Exempelvis ska utredningen om insatser för att stärka patientsäkerheten och motverka välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården (§ 2025:03) bland annat karllägga regionernas möjlighet att ta del av information från privata vårdgivare och ta ställning till om det bör införas en uppgiftsskyldighet för privata vårdgivare till regionerna.

regioner ska kunna kontrollera att värden är av god kvalitet och att verksamheten följer gällande lagstiftning.

Socialstyrelsen vill även betona att det kan finnas behov av ytterligare stöd för den fördjupade granskningen än de som nämns i rapporten (se sida 175f). Detta i och med att exempelvis kvalitetsbrister eller andra mer verksamhetsnära eller sektorsspecifika indikatorer kan bidra till att identifiera en oseriös eller kriminell aktör.

6.6 Andra förslag och bedömningar

Konkurrensverket föreslår:

6.6.5 Det finns behov av forum för erfarenhetsutbyte om att motverka oseriösa och kriminella aktörer i valfrihetssystemen

- *Regeringen bör överväga att förtydliga något uppdrag som redan finns eller avses beslutas med ett uppdrag att leda arenor för erfarenhetsutbyte avseende att motverka oseriösa och kriminella aktörer i valfrihetssystemen.*

Socialstyrelsens synpunkter:

Socialstyrelsen tillstyrker Konkurrensverkets förslag om att förtydliga något uppdrag som redan finns eller avses beslutas med ett uppdrag som syftar till att stärka erfarenhetsutbytet avseende att motverka oseriösa och kriminella aktörer i valfrihetssystem. Konkurrensverket lyfter upp Socialstyrelsens uppdrag att etablera ett forum för lärande och kunskapsspridning om välfärdsbrottslighet² som ett möjligt alternativ. Genom det nämnda uppdraget har Socialstyrelsen startat forumet LUMEN. Forumet syftar till att kommuner och regioner ska få bättre förutsättningar i sitt arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka välfärdsbrottslighet. Forumet ämnar också utveckla kunskapsutbytet mellan berörda myndigheter och kommunal sektor, för att stärka det gemensamma arbetet och aktörernas samverkan. Socialstyrelsen ser att en del i detta arbete kan innefatta erfarenhetsutbyte avseende att motverka oseriösa och kriminella aktörer i valfrihetssystemen.

Socialstyrelsens forum LUMEN är däremot inte enbart riktat mot åtgärder och exempel inom valfrihetssystemet. LUMEN innefattar en mängd olika områden som bidrar till arbetet mot välfärdsbrott. För att kunna fördjupa arbetet inom specifikt valfrihetssystemet eller för den delen andra relevanta områden behöver uppdraget och dess förutsättningar ses över. Ett sådant uppdrag behöver även genomföras tillsammans med andra aktuella myndigheter.

---

² Regeringen (Socialdepartementet), regeringsbeslut 2025-03-06, Uppdrag till Socialstyrelsen att bilda ett forum för lärande och kunskapsspridning om välfärdsbrottslighet, dnr S2023/03096 och S2025/00474 (delvis).

Beslut i detta ärende har fattats av tf avdelningschefen Annika Eriksson. I den slutliga handläggningen har tf enhetschefen Moa Mannheimer deltagit. Utredare Lina Hedlund har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Annika Eriksson

Lina Hedlund